

Vi mangler ikke tid til refleksion – vi mangler mod!

Af Trond Kristoffersen

Indledning

Vi behøver tid til refleksion og eftertanke, siger mange. Dette med ro og ingen forstyrrelser er noget, som ofte kobles til refleksion. Men hvad er egentlig refleksion, og er det sådan, at refleksion faktisk er en ret udfordrende øvelse, som stiller krav til os, som vi måske ikke ønsker at indfri? For handler refleksion ikke om at gøre sit selvbillede tilgængeligt for kritik? Om at åbne for muligheden for, at man faktisk har en del områder at forbedre, noget som måske ligefrem haster lidt?

Refleksion – her og nu eller senere?

Refleksion kommer af latin, og en ordbogsforklaring kan være tilbagekast, afspejling, genspejling. Det handler om eftertanke, også den tanke som kommer efter noget. Ved at reflektere over og se sammenhængen mellem handling og resultat, styrker vi muligheden for, at vi lærer til næste gang.

Donald Schön taler om to typer refleksion:

1. Refleksion *over* handlingen
2. Refleksion *i* handlingen

“Educating the reflective practitioner”, Schön, D, 1987

I det første tilfælde kommer handlingen først og refleksionen bagefter. I det andet tilfælde kommer refleksionen faktisk før eller under selve handlingen. Schön mener, at mennesker bruger begge former for refleksion uden at tænke over det. Det virker selvfølgelig, at vi i børnehaven må håndtere begge former for refleksion for at komme videre. Det er flot at bruge tid på at reflektere over arbejdet i børnehaven, men det hjælper kun lidt, hvis de ansatte ikke tager disse tanker med sig og reflekterer før og i handlingen.

I relationsarbejdet med ungerne er det måske særlig vigtigt, at vi kan reflektere i handlingen. Dermed kan vi undgå, at gå i for mange fælder.

Handler det ganske enkelt om at være fokuseret og "vågen" på jobbet?
Handler det om at "ville" udvikling? Fordi: hvorfor skal jeg reflektere, hvis jeg ikke ønsker udvikling og forandring? At reflektere er jo at åbne for muligheden for, at man har taget fejl. Man reflekterer ikke over det, man er skråsikker på.

Hvad bør man reflektere over?

Findes der noget i børnehaven, som ikke er af så stor betydning, at man behøver at reflektere over det? Er alt lige vigtigt, eller er noget vigtigere end andet? Jeg vil sige, at en hurtig samtale eller sågar en smule diskussion ofte kan føre os til den bedste løsning. Nogle gange kan lederen ligefrem tage en afgørelse på egen hånd! Hvilke sider ved arbejdet er det så vigtigt, at vi reflekterer over? En lille rettesnor kan være dette:

Hvis du enten føler det vanskeligt, ubehageligt eller lidt skurrende at reflektere over et givent tema, så er det sandsynligvis et vigtigt tema.

I den nye rammeplan (Norsk rammeplan) står der følgende:

1.3 Børnehavens værdigrundlag

"Refleksioner over egne værdier og handlinger bør indgå i personalets pædagogiske drøftelser."

Egne handlinger skal der altså diskuteres og reflekteres over. At skulle se på sit eget samspil med børn er måske det mest udfordrende refleksionsområde af dem alle. Derfor er det også det vigtigste! Her er det mod og vilje og ikke tid, der er på spil.

1.5 Børns medvirken

"Den pædagogiske virksomhed må organiseres og planlægges, sådan at der gives tid og rum for børns medvirken."

Her er et andet område til refleksion. Vi må reflektere over hverdagens måde at drive børnehaven på. Alt fra vagtordning til pausesystem, overgangssituationer, regler og hverdagsliv. Hvordan kan vi omorganisere, så vi giver børnene bedre muligheder for at påvirke deres egen hverdag? Her kræves mod til at prøve andre løsninger. Mod til at give slip på en arbejdsform man har haft i mange år og er vant til.

2.1 Omsorg og opdragelse

"Personalet i børnehaven må kunne begrunde det værdigrundlag, som knytter sig til opdragelse - både overfor sig selv og forældrene."

Dette er jo en vanskelig opgave, vi alle bør reflektere lidt over. Her står der faktisk, at alle i børnehaven skal kunne begrunde sine valg. Hvorfor gør du, som du gør? Det kan jo virke som en selvfølge, men det kræver refleksion over erfaring om faglig viden. Børnehavepersonalet må have en kultur og være vant

til at diskutere og reflektere over praksisoplevelser i hverdagen, hvis man skal kunne opnå dette mål. Tør vi det? Gå hen til en kollega og spørg: "du, jeg så netop på dig i dag og hørte, hvad du sagde til Mathias. Hvorfor gjorde du det?"

4.2 Dokumentation, som grundlag for refleksion og læring

"Børns læring og personalets arbejde må, som grundlag for refleksion over værdigrundlag og opgaver som arena for leg, læring og udvikling, gøres synlig."

Tydeligere kan det vist ikke siges. Det er altså en synliggørelse, en dokumentation af børns læring samt personalets arbejde, som skal danne grundlaget for refleksion. Ved at se på hvad børn lærer, og hvordan vi arbejder, skal vi reflektere over værdigrundlaget. Det er altså i hverdagslivet, vi finder værdigrundlaget. Dermed kan et sådant udsagn være nyttigt: "du, når vi er så optagede, som vi er af, at børn skal sidde stille, hvad siger det så om vores værdigrundlag?" Eller: "børn kan jo utroligt meget i forhold til at tage hensyn til hinanden, vente på tur og så videre! Hvad er det, vi som ansatte kan gøre for at bidrage til det?"

Refleksion er pædagogens vigtigste redskab

Børn i børnehaven behøver voksne, som ser dem og verden omkring dem med åbenhed og forundring. De behøver voksne, som kan hjælpe dem med at finde deres plads, deres styrker og deres mulige veje at gå. De behøver voksne, som har et solidt ståsted, som har deres eget syn på verden og som er åbne for at vurdere dette syn. Det handler ganske enkelt om tryghed ved sig selv og mod til at revurdere sin egen stilling. Refleksion er ikke et pædagogisk modeord. Tværtimod er det dit vigtigste værktøj i eget liv og arbejde med børn. Sørg derfor for at du kan bruge dette værktøj, og at du dagligt øver dig i at blive bedre.